

**Yuwapat Rakthin Government Savings Bank : Khlong 6 Community
Ecotourism Market, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya
Province**

Parinya Nikornkun¹ Pharadon Kaeobutdi² Nathaya Rajchasombut³
Chamyun Lunghuang⁴ and Phrakrubaidika Suwin Suwichano⁵

Received: January 17, 2023

Revised: September 15, 2023

Accepted: September 28, 2023

Abstract

This academic article is a result of Mahachulalongkornrajavidyalaya University and the Government Savings Bank worked together to create “Yuwapat Rakthin Government Savings Bank, MCU, Year 4 Project” with the common objectives of creating cooperation together to develop local wisdom and strengthen community enterprise groups, OTOP entrepreneur groups, community organizations/professional groups in the community, SMEs entrepreneurs, SMEs Start Up entrepreneurs, and others to move towards becoming strong and sustainable businesses. From the results of the sub-project implementation of the Khlong 6 Community Ecotourism Market Group, Lam Ta Sao Subdistrict, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, the community ecotourism market business model has been developed and promoted and creative floating market space has been designed through cooperation between university students, Government Savings Bank, and communities, etc.

¹⁻⁵ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: parinya.nik@mcu.ac.th, Tel. 083-3397197

Keywords: Yuwapat Rakthin Government Savings Bank, Khlong 6 Community,
Ecotourism Market, Phra Nakhon Si Ayutthaya

ออมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น: ตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคลอง 6 อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปริญญานิกรกุล¹ ภาราตร แก้วบุตรดี² ณฐยา ราชสมบัติ³ จำมยุร์ ลุงเฮือง⁴
และพระครูใบฎีกาสุนันท์ วิชาโน⁵

Received: January 17, 2023

Revised: September 15, 2023

Accepted: September 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้สืบเนื่องด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับธนาคารออมสินได้ร่วมกันจัดทำ “โครงการอมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น มจร ปี 4” มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการสร้างความร่วมมือร่วมกันเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ OTOP องค์กรชุมชน/กลุ่มอาชีพในชุมชน ผู้ประกอบการ SMEs ผู้ประกอบการ SMEs Start Up และอื่น ๆ ให้ก้าวไปสู่การเป็นธุรกิจที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน จากผลการดำเนินโครงการย่อยกลุ่มตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคลอง 6 ตำบลลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้พัฒนาและส่งเสริมโมเดลธุรกิจตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน และการออกแบบในเชิงพื้นที่ตลาดน้ำเชิงสร้างสรรค์ผ่านความร่วมมือระหว่างนิสิต มหาวิทยาลัยธนาคารออมสิน และชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ: ออมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น, ชุมชนคลอง 6, ตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, พระนครศรีอยุธยา

¹⁻⁵ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: parinya.nik@mcu.ac.th, Tel. 083-3397197

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาชาติให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสีเขียวและให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งจุดหมายปลายทางเหล่านี้เป็นพื้นที่ควบคุมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและไม่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และอยู่ภายใต้การปกป้องทางสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ ระดับนานาชาติ โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสร้างผลกระทบทางลบให้เกิดขึ้นกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด (ไพริน เวชธัญญกุล, 2563)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางท่องเที่ยวที่สำคัญในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นด้วย เป้าหมายที่แบ่งออกเป็นด้านสิ่งแวดล้อมและด้านชุมชนมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างประโยชน์ที่มากมายไม่เพียงแต่สำหรับนักท่องเที่ยวเองแต่ยังสำคัญต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นด้วย (ชนกฤต แดงทองดี, 2022) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2541 โดยให้ความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษ ศัพท์บัญญัตินี้ได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติศัพท์แล้ว Ecotourism เป็นคำที่เกิดใหม่ในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนำคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ Eco และ Tourism คำว่า Eco แปลตามรูปศัพท์ว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย ส่วน Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว Ecotourism จึงแปลว่า การท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายความว่า การท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ ส่วนคำว่า นิเวศ ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤต ที่นำมาใช้ในภาษาไทย ก็แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัยเช่นกัน นอกจากคำว่า Ecotourism แล้ว ยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียง หรือเกี่ยวข้องกันอีกหลายคำ ได้แก่ Green Tourism แปลว่า การท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวสถานที่ทางธรรมชาติ โดยสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ Biotourism การท่องเที่ยวเชิงชีวภาพ ซึ่งหมายถึง

การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ และ Agrotourism การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผลไม้ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2565) นอกจากการที่ได้สัมผัสการท่องเที่ยวแล้วยังได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอีกด้วย

การท่องเที่ยวเป็นไปเพื่อศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คำว่า นิเวศ แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในการการเรียนรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต คือ พืช สัตว์ และมนุษย์ ซึ่งเป็นวิธีการท่องเที่ยวที่จะทำให้เราเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกตกทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและควรจะต้องรักษามรดกนั้นไว้ให้คงอยู่ต่อไปนาน ๆ (Plookpedia, 2560) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่การป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และประสานประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น รวมทั้งการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) จากการที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นยังมีกรณีศึกษาที่นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้นำเสนอไปซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กรณีศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม การดูแลอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วยการพายเรือคายัค แหล่งท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างสร้างสรรค์สะพานสร้างสุข การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมภายในเส้นทางเป็นพื้นที่ธรรมชาติและคู่มือเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อย มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน (จารุวรรณ ชูสงค์ และจรรยาพร นุ่มน้อย, 2562) และการท่องเที่ยวของชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุพัฒนามาจากการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น โดยนำการท่องเที่ยวมาเป็นกลไกในการดูแลอนุรักษ์ป่าชายเลน ประชากรในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา และมีความเห็นว่าการพายเรือคายัคชมธรรมชาติในป่าชายเลน เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรส่งสิ่งแวดล้อม ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมีความยั่งยืน การ

จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กิจกรรมพายเรือคายัคชมธรรมชาติของชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ยังเป็นไปตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หลักการอนุรักษ์วิทยาและบทบาทของเอกชนต่อการประกอบธุรกิจแบบ CSR (วรางคณา หิรัญโรจน์, 2563) เช่นเดียวกันกับชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบการสื่อความหมาย แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างสร้างสรรค์ คือ “สื่อความหมายสร้างสรรค์ คือ สะพานสร้างสุข” เป็นการเน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราว วิถีชีวิต วัฒนธรรมภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยความสนุก สัมผัสวิถีที่คงความเป็นมิตรที่จริงใจเปรียบเสมือนญาติพี่น้องของชาวสามเรือน สร้างความสุขและรอยยิ้มร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน (สุขุม คงดิษฐ์, ธาณี นวสินธุ์, 2561) และสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สพอ.) จึงได้ทำการศึกษาปัจจัยองค์ประกอบ ปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียว รวมทั้งเสนอมาตรการหรือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคใหม่ศักยภาพและมีความยั่งยืน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนที่สำคัญและมีความหลากหลาย ปัจจัยที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียวที่สำคัญ คือ ด้านพื้นที่ ด้านกิจกรรม และกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นกลไกสนับสนุนให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความยั่งยืน (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สพอ.), 2556) นอกจากนั้นยังมีการจัดการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนบ้านเหล้ามีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติการเล่นดนตรีพื้นเมือง การทำสมุนไพรและดื่มน้ำสมุนไพร การฝึกทำอาหารพื้นเมือง ชมวิถีชีวิตชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก ชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติต่อวิถีการดำรงชีวิตเป็นสำคัญจึงทำให้เกิดการเข้าร่วมของหน่วยงานหลากหลายฝ่ายในชุมชนและมีการตั้งคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนอีกด้วย (พรชัย เพียรผล, 2559)

นอกจากการจัดการท่องเที่ยวแล้วการวางแผนเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเล

ที่มีมาตรฐานระดับโลกเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยยึดหลักการพัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ปิยวรรณ คงประเสริฐ, 2551)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าใจถึงธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยเน้นให้ผู้ท่องเที่ยวมีโอกาสทดลองกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ เช่น การดูแลอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วยการพายเรือคายัค ที่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ลานหอยนั้นนับพบาทสำคัญในการสืบสานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เดินทางจะได้พบเห็นวิถีชีวิตของชุมชนสามเรือนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้รับความรู้เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ของพื้นที่นี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นมิตรกับการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม และการรับมือกับอุปสรรคทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียวเพื่อสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาท่องเที่ยวที่บูรณาการ โดยคำนึงถึงการสร้างรายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับชุมชน และให้การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ความเข้าใจและส่งเสริมการรับผิดชอบในการอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมนี้เน้นการเรียนรู้และการส่งเสริมความเข้าใจในธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นส่วนความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการผสมผสานระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยการดูแลอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ร่วมกับการสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการวางแผนและการจัดการอย่างมีระบบเป็นสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอีกด้วย

โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา คนรุ่นใหม่ ให้ร่วมคิด ร่วมทำ บูรณาการภูมิปัญญา นำวิทยาการกระบวนการทำงานสมัยใหม่ ไปยกระดับขีดความสามารถกลุ่มองค์กรชุมชนที่รวมตัวกันสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้มีศักยภาพ มีมูลค่าเพิ่ม แข่งขันในตลาดได้โดยมีนักศึกษาจาก 64 สถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมกันพัฒนา 470 ภูมิปัญญาชุมชนจากท้องถิ่นทั่วประเทศ (ธนาคารออมสิน, 2563) นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน 4 ดังนี้ ฝ่ายกลุ่มชุมชน: สามารถพัฒนามูลค่าของ

ผลิตผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ และบริการแก่กลุ่มชุมชน ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางการตลาด และการแข่งขัน ส่งผล ต่อความเข้มแข็งของ ระบบเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนรวมถึงสามารถฝึกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ โดยผสมผสาน ภูมิปัญญาในท้องถิ่นกับความรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สถาบันอุดมศึกษา: เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ที่สามารถสร้างประโยชน์เป็นรูปธรรมที่ สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถพัฒนาองค์ความรู้เป็นหลักการ และเป็น แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ นักศึกษา: ได้รับความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของ ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถฝึกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ โดยมีโอกาสพัฒนาเป็น อาชีพเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ ธนาคารอมสิน: ได้รับความรู้ความเข้าใจในบริบทของธุรกิจ ชุมชนที่สามารถพัฒนาธุรกิจของธนาคาร ให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้ลดความเสี่ยงด้านสินเชื่อ และมีฐานลูกค้าเพิ่มมากขึ้น (ธนาคารอมสิน, 2564)

จากปรากฏการณ์ที่ผู้เขียนกล่าวมาทั้งหมดจึงนำมาสู่การจัดทำโครงการของชุมชนคลอง ใหมพัฒนา หมู่ที่ 2 ตำบลลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตพื้นที่ของ เทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรทั้งหมดในชุมชนมี 1,200 คนโดยแบ่งเป็น 384 หลังคาเรือน ในที่นี้โดยแยกออกเป็นคนสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่สีเขียวอยู่ติดกับคลอง 6 และคลองใหม่ เป็นพื้นที่กว้างกลางทุ่งมี โรงงานขนาดเล็กบ้างเล็กน้อยโดยใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการทำนา และนำไปขายให้กับโรงสีในอำเภอ ท่าเรือ มีการทำขนมเทียน ทำข้าวต้ม และนำไปขายตามตลาดนัดจากการที่ผู้เขียนได้พูดคุยกับ ผู้ใหญ่บ้านได้รับข้อมูลมาว่าการจัดตั้งกลุ่มนั้นได้ล้มเลิกไปไปโดยมีเงินกองทุนเงินล้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เหตุผลก็เพราะว่าไม่มีการสานต่อในการทำกิจกรรมจากข้อมูลเบื้องต้นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ให้เหตุผลว่าตนเพิ่งเข้ามารับตำแหน่งวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 จึงอยากรื้อฟื้นกลุ่มอาชีพในการ ทำงานร่วมกันของคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมยามว่างของผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อะไรนอกจากเลี้ยงลูกหลาน จากข้อจำกัดในพื้นที่นั้นชุมชนคลองใหมพัฒนาไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน มี เพียงแต่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลลำตาเสาเพียง 1 แห่งจากสิ่งเหล่านี้เองเกิดข้อจำกัด ในการทำกิจกรรมในชุมชนและในชุมชนเองก็ไม่มีพื้นที่กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันโดยใช้โรงจอด รถของบ้านผู้ใหญ่บ้านเป็นที่จัดประชุมคนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธร้อยละเปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจกลุ่มอาชีพในชุมชนมีการทำน้ำพริกปลาร้า น้ำพริกปลา
ย่าง และน้ำพริกหมูกรอบ และทำพริกแกง ขนมหั้ว ขนมหั้ว ขนมหั้ว เพราะเห็ดฟาง ทำขยี่ไรเซเคิล
จากธุรกิจครอบครัวจึงอยากขยายเป็นธุรกิจของคนในชุมชนและเกิดการรวมกลุ่มของคนอย่างจริงจัง
เมื่อมีการประชุมวางแผนชุมชนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2565 คนในชุมชนมีความต้องการที่จะตั้งกลุ่ม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลองใหม่พัฒนา ให้เป็นธุรกิจของคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน โดยในที่นี้จะ
ได้รับความร่วมมือจากนิสิต คณาจารย์ และคนในชุมชนคลองใหม่พัฒนาเพื่อสร้างอาชีพ รายได้
ให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้แล้วยังเป็นความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นการใช้เวลาว่างของ
ผู้สูงอายุที่มีอยู่ 10 เปอร์เซนต์ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้ สัมผัสวิถีการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน “ชม” สัมผัสวิถีชุมชน ผ่านสายน้ำคลอง 6 “ชิม” สัมผัสประสบการณ์การทาน
อาหารกลางธรรมชาติแสนอร่อย พร้อมกับการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนและการออกแบบ
แบบจำลองทางธุรกิจเพื่อชุมชน 9 ข้อจากคู่มือการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อชุมชน (Community
Business Model Canvas : CBMC) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มาปรับใช้อีกด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลถึงเศรษฐกิจของ
คนในชุมชนเพื่อคนในท้องถิ่นและยังเป็นการความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัย ธนาคารออมสิน
และชุมชน ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
บทความชิ้นนี้ผู้อ่านจะได้พบกับเนื้อหา เช่น แนวทางการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
การทำงานบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม

ผลการดำเนินงาน การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการโดยการเปรียบเทียบ ก่อน-หลัง เสีย
สะท้อนและภาพถ่ายจากผู้มีส่วนได้เสีย ปัญหา-อุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางการแก้ไข
สรุปผล และการทำงานเชิงพื้นที่ เป็นต้น

เนื้อเรื่อง

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีหลักเกณฑ์ องค์ประกอบ 4 ประการ คือ ศักยภาพในการ
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การ
จัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว
ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ

เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นด้วย ดัชนี (Index) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนีซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

กรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ได้ยึดตามกรอบและแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1. ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่โดยยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการควบคุมดูแลการดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึก หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจ สนใจ ใส่ใจและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดการพิจารณาตัดสินใจการดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

แนวทางการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ใช้แผนธุรกิจเพื่อชุมชนคานจัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Community Business Model Canvas : CBMC) มีเป้าหมายในการ “สนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน” โดยทำให้ภาคชุมชนเกิดความเข้าใจ และเปลี่ยนวิธีคิด จากการใช้ “เงินเป็นตัวตั้ง” มาเป็น

การใช้ “ทุน” ที่เป็นปัจจัยทางการผลิตในการประกอบการ หรือการรู้จักใช้ปัจจัยการผลิตที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนมาเป็นตัวตั้ง ทำให้เกิดทุนชุมชนที่มีความเข้าใจ และเปลี่ยนวิธีคิดในชุมชนในการจัดทำธุรกิจของชุมชน ที่ประกอบด้วย ทุนที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนมาเป็นตัวตั้ง และทำให้องค์กรชุมชนเกิดความมั่นใจว่า “ชุมชนสามารถจัดการทุนชุมชนได้ด้วยตนเอง” เพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เกิดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

แบบจำลองทางธุรกิจเพื่อชุมชน 9 ข้อ โครงการอมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น “ตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคลอง 6” มีรายละเอียดดังนี้

1. Value Propositions (คุณค่าของสินค้า) สถานที่ชม คือ สถานที่สวยงามทางประวัติศาสตร์ เช่น วัด วิว ชุมชน สะพานไม้เก่า สถานที่ชม คือ ร้านอาหาร สินค้าชุมชน

2. Customer Segments (กลุ่มลูกค้าปัจจุบัน/อนาคต) 1) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) คนในชุมชน 3) กลุ่มบริษัท โรงงาน 4) ข้าราชการ 5) ครอบครัว 6) คนท้องถิ่น 7) คนต่างจังหวัด 8) กลุ่มศึกษาดูงาน 9) กลุ่มผู้สูงอายุ 10) กลุ่มกางเต็นท์ 11) กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา 12) ภาควิชา เครือข่าย กลุ่มคู่รัก หนุ่มสาว

3. Channels (การสื่อสารการตลาด และ Logistic) 1) F.B ไลน์ สื่อออนไลน์ 2) การทำป้าย 3) แผ่นพับ 4) การประชาสัมพันธ์ผ่าน ป้ายติดรถตู้ โฮมสเตย์ รีสอร์ท ร้านค้าของฝาก 5) ปากต่อปาก ผ่านเฟสบุ๊ค กลุ่มเด็กเยาวชน และคนในชุมชน

4. Customer Relationships (ความสัมพันธ์ต่อลูกค้า การปิดการขาย สร้างและรักษา brand) 1) สะสมแต้ม 2) จัดบุฟเฟต์อาหารในราคาพิเศษ 3) จัดโปรโมชั่นจำนวนคน 4) การให้ข้อมูลอย่างรวดเร็วและถูกต้อง 5) การบริการติดตามสอบถามแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 6) เชื้ออิน ร้านมีส่วนลด (คุยกับร้าน)

5. Revenue Streams (ที่มาของรายได้) 1) เก็บค่าเช่าร้านขายของ 2) กิจกรรมปลูกต้นไม้ 3) จากที่พักโฮมสเตย์ 4) สินค้าในชุมชน น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกปลาทุ น้ำพริกปลาอย่าง น้ำพริกหมูกรอบ และพริกแกง ขนมหิย่น ทำข้าวต้มมัด เห็ดฟาง ขยะรีไซเคิล 5) ร้านอาหาร 6) สินค้าชุมชน (ที่หาได้ในชุมชน)

6. Key Activities กิจกรรมหลักที่ (ทำให้ข้อ 3-5 เป็นจริง) 1) จัดเก็บข้อมูลชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ชม ชิม 2) จัดทำแผ่นพับ 3) จัดทำโปสเตอร์ 4) เริ่มโพสต์ภาพถ่ายและโปสเตอร์ 5) กิจกรรมคืนคลองสวยน้ำใส 6) ปลูกต้นไม้ 7) ร้องเรือ ชม ชิม 8) ทำคลิปเพื่อนำเสนอการพัฒนาชุมชน

7. Key Resources (ปัจจัยการผลิตที่ต้องใช้ ธรรมชาติ, 1 สมอ 2 มือ, การร่วมมือร่วมใจแทนเงิน) 1) มีภูมิเนเวศธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ 2) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีผู้นำชุมชนที่เป็นจิตอาสา 4) มีพื้นที่ติดคลอง 5) มีคลองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำ 6) มีวิถีชุมชนริมคลอง 7) ปรับภูมิทัศน์ริมคลอง

8. Key Partners (สิ่งที่ทำเพียงลำพังไม่ได้ต้องร่วมมือกับภายนอก/พันธมิตร/ภาคี/หน่วยงาน) 1) วิทยาการให้ความรู้ในเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม กฎ ระเบียบ การท่องเที่ยว การค้าขาย 2) แผนที่ทำมือ ชุมชน มหาวิทยาลัย ธนาคารออมสิน เทศบาล 3) การปรับสภาพแวดล้อมชุมชน /ที่จอดรถ/ห้องน้ำ /ไฟทาง เทศบาล/อบต.

9. Cost Structure (ต้นทุน/ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องใช้น้อยที่สุด) ค่าอาหาร ในการทำความสะอาด เลี้ยงชุมชน โดยการพาปั่นโต (ข้าวกล้อง) มารับประทานร่วมกัน เป็นต้น

การทำงานบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชน นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ธนาคารออมสิน และหน่วยงานพันธมิตรในพื้นที่

กลุ่มตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลอง 6 เป็นการทำงานบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นธุรกิจของคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน จากแนวคิดของคณะผู้ดำเนินการจึงนำมาสู่การตั้งชื่อทีมนักศึกษา คือ MCU Development จึงวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การจดวิสาหกิจชุมชน และผลักดันเข้าแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของเทศบาล และสององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อความยั่งยืนของโครงการในอนาคต ธนาคารออมสิน ภาค 14 สาขาวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีในครัวเรือน กรมชลประทาน ที่ทำการปกครองอำเภอวังน้อย เทศบาลเมืองลำตาเสา องค์การบริหารส่วนตำบลหันตะเภา องค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ โรงเรียนวัดศรีประชา โรงเรียนบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงนำมาสู่การดำเนินงานซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ เทศบาลเมืองลำตาเสา องค์การบริหารส่วนตำบลหันตะเภา เปิดห้องประชุมให้ทีมงานชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการในวันที่ วันอังคารที่ 21 มิถุนายน 2565 ณ เทศบาลเมืองลำตาเสา องค์การบริหารส่วน

ตำบลหันตะเภา ท่านปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบให้เข้าพบชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ 26 มิถุนายน 2565 ผู้ใหญ่ หมู่ที่ 1 ลำตาเสา ผู้ใหญ่ หมู่ที่ 2 สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเกิดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น ปี 4 เพื่อจัดกิจกรรมดนตรี กวี ศิลป์ ณ โรงเรียนวัดศรีประชา และโรงเรียนบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการดำเนินงาน การผลิต มีการจัดทำแผนที่ทองเที่ยวชุมชน และเกิดแผน The Business Model Canvas มีการออกแบบงานแลนด์สเคป (Landscape) การจัดการ เกิดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น ปี 4 วันอังคารที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ณ คณะสังคมศาสตร์ การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมดนตรี กวี ศิลป์ ณ โรงเรียนวัดศรีประชา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีโรงเรียนโรงเรียนบ้านลำแดงส่งเด็กทำการแสดงฟ้อนลำ ประกวาดภาพ และอ่านบทกวี เป็นต้น

ตารางที่ 1 การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการโดยการเปรียบเทียบ ก่อน-หลัง

ที่	ตัวชี้วัด	จำนวน		เปรียบเทียบ ก่อน-หลัง		คิดเป็นร้อยละ
		ก่อน	หลัง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	
1.	แผนที่ทองเที่ยวชุมชน	0	1	1	0	100
2.	แผน The Business Model Canvas	0	1	1	0	100
3.	การออกแบบงานแลนด์สเคป (Landscape)	0	1	1	0	100
4.	ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	0	10	10	0	100
5.	กิจกรรมในพื้นที่	0	3	3	0	100

เสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้เสีย

1. คำบอกเล่าความรู้สึกของ “กลุ่มองค์กรชุมชน” ต่อการทำงานของนักศึกษา จากพื้นที่ไม่มีจุดเด่นอะไรเมื่อมีโครงการแบบนี้เข้ามาก็จะทำให้ชุมชนตื่นตัว อนาคตเกิดโครงการขึ้นชุมชนก็จะมีรายได้ (สุชาติ กลิ่นจันทร์, 2565, 17 มีนาคม)

2. คำบอกเล่าความรู้สึกของ “นักศึกษา” ต่อการทำงานร่วมกับชุมชน จากนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ไม่มีประสบการณ์ ได้มาทำงานกับอาจารย์และได้ไปลงพื้นที่ทำงานกับชุมชนจึงทำให้ได้รับประสบการณ์นอกห้องเรียนมากขึ้น จากที่เรียนคณะครุศาสตร์ จึงทำให้ได้รับประสบการณ์ทางสังคมศาสตร์ (เกริกชัย สีแสง, 2565, 17 มีนาคม)

3. คำบอกเล่าความรู้สึกของ “อาจารย์ที่ปรึกษา” ต่อการทำงาน โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นเป็นโครงการที่ช่วยให้อาจารย์ที่ปรึกษา นิสิต ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่มีเวทีพูดคุย ทำความเข้าใจ และดำเนินกิจกรรมผ่านความร่วมมือ “พลังบวร” ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

4. คำบอกเล่าความรู้สึกของ “หน่วยงานภาคี” ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลตาเสาไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวถ้าโครงการนี้สำเร็จก็เป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกทาง (กอบชัย กิจรัตน์, 2565, 17 มีนาคม)

5. “ขอขอบคุณทาง มจร. อาจารย์ ธนากรอมสิน เป็นอย่างมากตั้งแต่โควิด-19 มา เด็ก ๆ ไม่มีกิจกรรมให้แสดงออกเลย วันนี้ได้สาระ ความสนุกสนาน ได้แสดงออก อีกอย่างได้ปลดปล่อยด้วย เด็ก ๆ คงอัดอั้นมานาน และอีกอย่างกิจกรรมแบบนี้ทำให้เห็นว่าบ้านเขามีอะไรดีเหมือนกัน” (ธณัญญา โพธิ์ศรี, 2565, 17 มีนาคม)

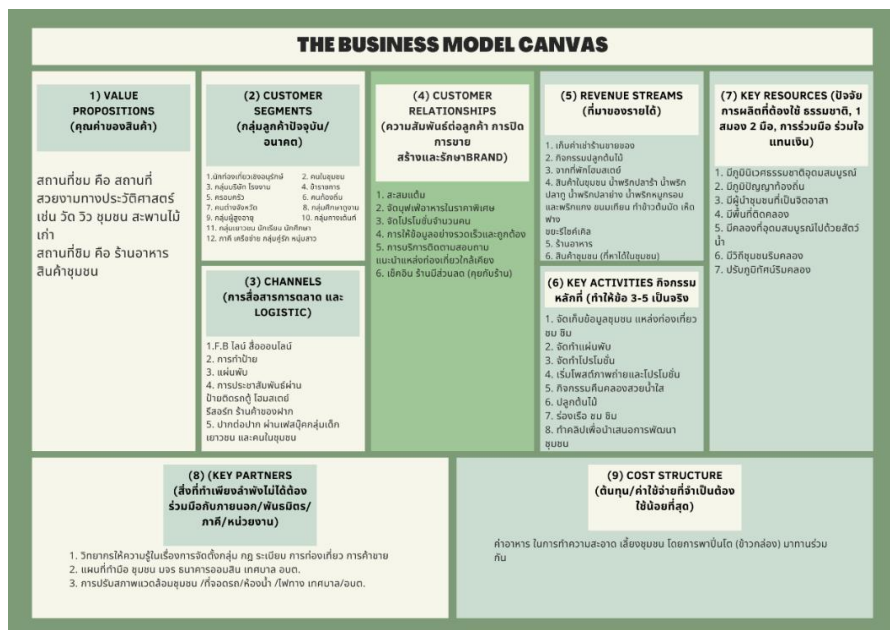
ปัญหา-อุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางการแก้ไข การลงพื้นที่เก็บข้อมูล/ดำเนินโครงการ ปัญหา-อุปสรรค 1) ระยะเวลาในการดำเนินการสั้น 2) สถานการณ์โควิด-19 ในชุมชน แนวทางการแก้ไข 1) วางแผนในการลงพื้นที่อย่างรัดกุม และดำเนินโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด 2) รอให้สถานการณ์ผ่อนคลาย และดำเนินการด้านอื่นแทนการลงพื้นที่

การประสานงานหน่วยงาน

ปัญหา-อุปสรรค 1) การประสานงานส่วนราชการ 2) การประสานงานชุมชน แนวทางการแก้ไข 1) เดินทางไปชี้แจงด้วยทีมงานเพื่อทำความเข้าใจกับส่วนราชการ ติดต่อผ่านโทรศัพท์มือถือ LINE ก่อนค่อยทำหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อลดความล่าช้า 2) อาจติดต่อก่อนเวลาราชการ หรือเวลางานประจำของชุมชน เพื่อป้องกันรบกวนจากงานประจำที่ชุมชนทำ

ภาพที่ 1 X-Stand ทีมนักศึกษา+กลุ่มชุมชน และภาพไวรัล ที่ทำให้กลุ่มชุมชน

ภาพที่ 2 Business Model Canvas

ภาพที่ 5 แบบงานแลนด์สเคป (Landscape)

ภาพที่ 6 แบบงานแลนด์สเคป (Landscape)

สรุปผล

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและมีการจัดการอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้

ปัญหาของชุมชน ชุมชนคลองใหม่พัฒนาไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน มีเพียงแต่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลลำตาเสาเพียง 1 แห่ง จึงข้อจำกัดในการทำกิจกรรมในชุมชน มีผู้สูงอายุ 10 เปอร์เซนต์ คนหนุ่มสาวก็ไปทำงานโรงงาน เป็นต้น

การค้นหาคำตอบ สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่สีเขียวอยู่ติดกับคลอง 6 เป็นพื้นที่กว้างกลางทุ่ง มีโรงงานขนาดเล็กบ้างเล็กน้อยโดยใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการทำนา ในชุมชนมีการทำขนมเทียน ทำข้าวต้มมัด เห็ดฟาง เพื่อนำไปขายตามตลาดนัด

ผลการนำนิสิตลงสำรวจพื้นที่พบว่า

ชม กราบสักการะพระใหญ่ “พระพุทธเจ้าปางปฐมเทศนา” วัดศรีประจักษ์ วัฒนธรรม กับประวัติศาสตร์ชุมชนสร้างสรรค์ วัดราษฎร์บรรจง สะพานไม้เชื่อมใจสายใยชุมชน

ชิม อาหารอร่อยริมน้ำ ก๋วยเตี๋ยวเนื้อตุ๋น/หมูตุ๋น โบราณเด็ดจาก “ป่าแ้ว” “ครัวคม” เน้นอาหารประเภทปลา และอาหารป่า ก๋วยเตี๋ยวเรือริมคลอง Noodle @ Coffee ก๋วยเตี๋ยว หมูสะเต๊ะ พ็อบคอร์น ตบท้ายด้วยขนมถ้วยแสบอร่อย ก๋วยเตี๋ยวเรือ @ ณ นา ก๋วยเตี๋ยววิวปังวังน้อย

การทำงานเชิงพื้นที่

ชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินโครงการอมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น ณ เทศบาลเมืองลำตาเสา องค์การบริหารส่วนตำบลหันตะเภา และองค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ ผู้ใหญ่ หมู่ที่ 1 ลำตาเสา ผู้ใหญ่ หมู่ที่ 2 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ และองค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ อำเภวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเกิดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นโครงการอมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น ปี 4 ณ คณะสังคมศาสตร์ เพื่อวางแผนการจำกัดผักตะขวา กิจกรรมสานเสวนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน และกิจกรรมดนตรี กวี ศิลป์ จากความร่วมมือพลังบรรพ เพื่อให้ชุมชนและเด็กนักเรียนในพื้นที่ได้ตระหนักรู้ถึงรายได้และอาชีพที่เกิดจากคลองในบ้านตัวเอง พร้อมกันนี้ยังมีการทำแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และเกิดแผน The Business Model Canvas มีการออกแบบงานแลนด์สเคป (Landscape) พื้นที่อีกด้วย

ความต้องการของชุมชนต้องการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลอง 6 ให้เป็นธุรกิจของคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน

แรงผลักดันที่จะเกิด การจดวิสาหกิจชุมชน และผลักดันเข้าแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของเทศบาล และสององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความยั่งยืนของโครงการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กอบชัย กิระรัตน์. (2565, 17 มีนาคม). ความรู้สึกของ “หน่วยงานภาคี” ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา. (ปริญา นิกรกุล, ผู้สัมภาษณ์)

เกริกชัย สีแสง. (2565, 17 มีนาคม). *การทำงานร่วมกับชุมชน*. (ปริญา นิกรกุล, ผู้สัมภาษณ์)

จารุวรรณ ชูสงค์, จรวยพร นุ่มน้อย. (2562). การพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : ตำบลลานข่อย จังหวัดพัทลุง. วารสาร สจล.ชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1-2), 15-25.

ธัญญา โพธิ์ศรี. (2565, 17 มีนาคม). ความรู้สึกของ “ประชาชน” ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา. (ปริญา นิกรกุล, ผู้สัมภาษณ์)

ธนกฤต แดงทองดี. (2565). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) : การท่องเที่ยววิถีอนุรักษ์ ผสาน คน กับ ธรรมชาติ เป็นหนึ่งเดียวกัน. เข้าถึงได้จาก <https://www.seub.or.th/blogging/knowledge/ecotourism/>

ธนาคารอมสิน. (2563). *โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น*. เข้าถึงได้จาก https://www.gsb.or.th/gsb_govs/act-yuwapat/

ธนาคารอมสิน. (2564). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นปี 2565 “โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นยกกำลัง 2 (ฉบับเต็ม)” พัฒนาความรู้เสริมภูมิปัญญาสร้างคุณค่าเศรษฐกิจชุมชน*. ฝ่ายพัฒนาธุรกิจผู้ประกอบการราย

ย่อยและองค์กรชุมชน (ส่วนพัฒนาลูกค้ำองค์กรชุมชน). เข้าถึงได้จาก https://www.gsb.or.th/gsb_govs/act-yuwapat/

ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรชัย เพียรผล. (2559). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ไพบริน เวชัญญะกุล. (2563). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 2(1), 50-63.

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2565). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27 เรื่องที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=27&chap=3&page=t27-3-infodetail01.html>

วรางคณา หิรัญโรจน์. (2563). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากิจกรรมพายเรือคายัคชมธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน ชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภูมิศาสตร์) สาขาวิชาภูมิศาสตร์คณะศิลปศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). *คู่มือการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อชุมชน (Community Business Model Canvas : CBMC)*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขานุการยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สพอ.). (2556). รายงานผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียว กรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุขุม คงดิษฐ์ และธารณี นวสันธิ์. (2561). การสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ : สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม.
- สุชาติ กลิ่นจันทร์. (2565, 17 มีนาคม). การทำงานร่วมกับชุมชน. (ปริญา นิกรกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- Plookpedia. (2560). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เข้าถึงได้จาก<https://www.Trueplookpanya.com/knowledge/content/59612>